

Akıl sağlığı sistemini kullananların hakları ve sorumlulukları (Consumer rights and responsibilities in the mental health system)

İyi bilgilendirilmiş olmak akıl sağlığı tedavi ve bakımınızda iyi seçimler yapmanıza yardımcı olur. Avustralya'nın akıl sağlığı sistemini anlamak ayrıca haklarınızı kullanmanıza da yardımcı olabilir. Bu bilgilendirme belgesi Avustralya'daki akıl sağlığı sistemine genel bir bakış ve akıl hastalığı olan bir kişi olarak haklarınız ve sorumluluklarınıza ilişkin bilgiler sunar.

Akıl sağlığı hizmetlerini kimler kullanır?

Akıl hastalığı olan ve akıl sağlığı hizmetlerini kullanan ya da kullanmış veya kullanacak olan kişiler akıl sağlığı sisteminin kullanıcılarıdır.

Avustralya'nın akıl sağlığı sistemi nedir?

Avustralya Hükümeti'nin 2008 Ulusal Akıl Sağlığı Stratejisi vizyonu, iyileşmeyi olanaklı kılan, akıl hastalıklarını erken önleyen ve ortaya çıkaran ve izlerinin bireyler, aileler ve toplum üzerindeki dahil olmak üzere akıl sağlığı sorunlarının etkilerini azaltan bir akıl sağlığı sistemini kapsar. Akıl hastalığı olan tüm Avustralyalıların, toplum yaşamında tam anlamıyla yer almalarını olanaklı kılmak için etkili ve doğru tedavi ve toplum desteğine erişimini sağlar. *Akıl Sağlığı Hakları ve Sorumlulukları Bildirgesi* bu strateji çerçevesinde geliştirilmiştir. Elde edebilmek için bu bilgilendirme belgesinin arka sayfasındaki *Daha fazla bilgiye ihtiyacınız var mı?* bölümüne bakın.

Her eyalet ve bölgenin, akıl hastalığını tanımlayan ve akıl hastalığı bakımı ve tedavisini ve akıl sağlığı ile ilgili, kullanıcı ve bakıcı katılımı gibi diğer konuları anlatan bir Akıl Sağlığı Yasası (Mental Health Act) vardır. Bu yasalar kullanıcı haklarını, akıl sağlığı bakımı kararlarının nasıl verildiğini ve bu kararlarda kimlerin yer alabileceğini açıklar.

Kullanıcı olarak haklarım nedir?

Akıl hastalığı olan kişiler, herkes gibi, toplumda yaşamaya, çalışmaya ve katılıma ve kendisine ayırım yapılmaması konularında herkesle aynı haklara sahiptir. Akıl hastalığınız varsa, akıl hastalığınıza ilişkin belirgin haklarınız şunlardır:

1. Bilgilendirilme

Şu haklara sahipsiniz:

- Size yardımcı olabilecek bilgileri elde etme ve profesyonel hizmetlere erişim.
- Kendi dilinizde bilgileri açıklamak veya istemek için bir tercüman kullanma.
- Akıl sağlığınız hakkında anlayabileceğiniz sözcüklerle bilgilendirilme.
- Sizi tedavi edecek kişi veya kişilerin niteliklerini bilme.
- Kullanıcı sözcülerinin görevleri ve size nasıl yardımcı olabilecekleri veya bir şikayette bulunmak istediğinizde sizin adınıza nasıl konuşabilecekleri hakkında bilgilendirilme. Farklı türde sözcüler vardır. Kimilerinin bir akıl hastalığı vardır, kimileri de toplumdan gelir ve "resmi ziyaretçiler" ("official visitors") olarak bilinir.

Akıl sağlığı sözcülüğü

Sözcüler, kullanıcılar tarafından, onların adlarına konuşabilmeleri ve ilgi ve çıkarlarını temsil edebilmeleri için yetkilendirilmiş kişilerdir. Sözcülerin türleri ve görevleri eyaletler ve bölgeler arasında değişir. Bazı örnekleri şunlardır: Kullanıcının görüşlerini temsil eden **kullanıcı sözcüleri (Consumer advocates)**. Kimilerinin akıl hastalığı vardır ve **kullanıcı danışmanları (consumer consultants)** olarak da bilinirler, diğerleri ise toplumun içinden gelir ve **resmi ziyaretçiler (official visitors)** olarak tanınır.

2. Size ve kültürünüze saygı

Şu haklara sahipsiniz:

- Kültürel inançlarınızı yerine getirme ve yiyecek seçimlerinize uyma.
- Ruhani/dinî inançlarınızı, başkalarının hakları ve seçeneklerine karışmamaları koşuluyla yerine getirme.
- İki-dilli bir profesyonel veya tercüman tarafından kendi dilinizde sağlanan ve kültürel kökeninizi ve inançlarınızı göz önüne alan hizmetler gibi kültürel açıdan uygun hizmetler alma.

3. Tedavi

Şu haklara sahipsiniz:

- En az kısıtlayıcı ortamda yüksek nitelikli tedavi.
- Tedaviniz hakkında görüşünüzü belirtme veya ikinci bir görüş isteme.
- Size sağlanacak tedavi, bunun nasıl bir sonuç vereceği, tedavinin riskleri ve yan etkileri hakkında bilgilendirilme.
- (Kendi eyalet veya bölgenizdeki Akıl Sağlığı Yasası (Mental Health Act) çerçevesinde hastaneye yatırılmamışsanız) başka tedavileri seçme.
- Destek için bir arkadaş, akraba, avukat, ruhani/dinî danışman veya kullanıcı sözcüsü ile ilişkiye geçme. Bir akıl sağlığı tesisine yatırılan herkesin, temsil edilmeyi istediği süre boyunca, çıkarlarını temsil edecek bir kişi edinme hakkı vardır.
- Almakta olduğunuz hizmet veya tedavi hakkında şikayette bulunma veya yeni bir akıl sağlığı profesyoneli isteme.
- Size yardımcı olabilmeleri için bir akıl sağlığı profesyoneline aileniz ve bakıcılarınızla konuşabilmesi için izin verme. Bu kişiler, sizi tedavi etmekte olan genel pratisyen doktorunuza (GP) veya diğer akıl sağlığı profesyonellerine sorununuzu veya hastalığınızı anlatabilirler.
- Eyalet veya bölgenizdeki Akıl Sağlığı Yasası (Mental Health Act) tarafından zorunlu kılınmadığı sürece, tedaviyi reddetme.
- Akıl sağlığı profesyonelinizle görüşürken öğrencilerin orada bulunmasını reddetme.
- Deneylerde, anketlerde veya araştırmalarda yer almayı ya da sizinle görüşme yapılırken veya tedavi edilirken videoya çekilmeyi reddetme.
- Sağlık kayıtlarınızda ve dosyalarınızda hakkınızda neler yazıldığını görme. Ancak kimi zaman bu bilgiler, eyalet veya bölgenizdeki Bilgiye Erişim Özgürlüğü (Freedom of Information) yasası çerçevesinde başvurularak elde edilebilir. Akıl sağlığı profesyoneliniz bu konuda size tavsiyede bulunabilir.

Bir servisten neler bekleyebileceğinize ilişkin olarak bilgilendirilme, iyi seçimler yapmanıza yardımcı olur ve gereksinimlerinize ilgileneceğine dair size güvence sağlar.

4. Kendinizi güvenli hissetme

Şu haklara sahipsiniz:

- İncitilmekten, tacizden veya sömürülmekten korunma.
- Tedaviniz sırasında ailenizin ve arkadaşlarınızın sizi ziyaret etmesi.
- Kısıtlanmamış bir ortamda veya toplum ortamında tedavi edilme. Kimi zaman bir kişi, Akıl Sağlığı Yasası (Mental Health Act) çerçevesinde kendi istemi dışında tedavi için geçici olarak kısıtlanabilir. Bu sadece, bir doktorun (GP) kişinin kendine veya başkalarına zarar verme tehlikesi içinde olduğuna karar vermesi durumunda olur. Yasa, kişinin, kendisinin ve kamunun güvenliği için güvenli bir yerde tutulmasını olanaklı kılar; buna Akıl Sağlığı Yasası çerçevesinde "listeye alınma" ("being scheduled") da denir. Kimi durumlarda, zarar verme tehlikesi geçene kadar, gözlem amacıyla, kişi tek başına geçici olarak bir odaya kapatılabilir.

5. Yasal haklar

Şu haklara sahipsiniz:

- Akıl Sağlığı İnceleme Kurulu veya bir yargıç tarafından verilen bir karara katılmıyorsanız, ona itiraz etmek. Bunun nasıl yapılacağına ilişkin bilgiler konusunda size yardımcı olması için bir akıl sağlığı profesyoneli veya kullanıcı sözcüsü isteyebilirsiniz.

Akıl Sağlığı İnceleme Kurulu (**Mental Health Review Tribunal/ Board**), akıl hastalığı nedeniyle istemleri dışında tedavi gören kişilerin haklarını korur. Süregelen tedavi gereksinimi için bağımsız bir görüş bildirir.

6. Gizlilik

Şu haklara sahipsiniz:

- Kişisel mahremiyet ve gizlilik. Siz izin vermedikçe veya yasa bilginin verilmesini istemedikçe, sizin hakkınızda hiçbir bilgi başka bir kişiye açıklanmayacaktır.

7. Akıl sağlığı politikasının geliştirilmesinde görüşünüzü bildirme

Bu, akıl sağlığı profesyonellerinin:

- Kullandığınız hizmetler hakkında görüşlerinizi sormasının gerektiği.
- Hizmetlerin ve politikaların iyileştirilmesi için düşüncelerinizi paylaşmak üzere sizi yüreklendirmesi gerektiği.
- Sizinle, akıl sağlığı hizmet kullanıcıları veya bakıcılarının seslerini ve çıkarlarını temsil eden diğer kullanıcı veya sözcülük grupları arasında bağlantı kurmasının gerektiği
- Komitelere ve sağlık profesyonellerine kullanıcı ve bakıcılar açısından veya kültürel açıdan tavsiyelerde bulunabilmeniz için ne olanaklar bulunduğu hakkında sizi bilgilendirmesinin gerektiği anlamına gelir.

8. Topluma katılım

Şu haklara sahipsiniz:

- Saygın bir şekilde ve onurunuzla tedavi edilme.
- Gelire, sağlık bakımına, eğitime, çalışmaya, konuta, ulaşım ve yasal servislere, sağlık ve diğer sigorta poliçelerine ve yaşınıza uygun boş zamanları değerlendirmeye erişimde diğer yurttaşlarla eşit haklara sahip olma.

Akıl hastalığı olan bir çocuğun annesi, babası veya velisi isem haklarım nedir?

Bakımınızdaki çocuk adına, yukarda anlatılan tüm hakları kullanabilirsiniz. Tüm Avustralya'da, gençlerin tedavi isteyebilecekleri ve kendi adlarına buna rıza gösterebilecekleri yaş 18 ile 16 ve 14 yaşları arasında değişir. Veya anababalarıyla birlikte karar verebilirler.

Haklarımı nasıl kullanabilirim?

Haklarınızı nasıl kullanabileceğinizi öğrenmek için bir doktorla (GP), akıl sağlığı profesyoneli ile veya kullanıcı sözcüsü ile konuşun. Akıl sağlığı sözcülerini veya servislerini görme düzenlemeleri eyaletler ve bölgeler arasında değişir.

Akıl sağlığı, insan hakları ve yasa hakkında ne dersiniz?

Bireylerin temel haklarını korumak için birçok yasa vardır. Bu yasalar, şu alanlarda bireysel hakları belirleyerek akıl hastalığı olan kişilere yardımcı olur.

- Ayrıma uğramama özgürlüğü.
- Konuta erişim ve bağımsız yaşamı sürdürme desteği.
- Hükümetin Centrelink ofisleri aracılığıyla var olan parasal güvenliğe erişim.
- Centrelink aracılığıyla var olan çalışma olanaklarına erişim.
- Ebeveynlik ve aile desteği, bakıcı desteği, maluliyet desteği, akran desteği, göçmen ve mülteci destek hizmetleri ve yol göstericilik gibi destek hizmetleri.
- İngilizce dil kurslarına ve tercümanlara erişim.
- Çocukların korunması ve ev içi şiddet ve suçların önlenmesi konularında desteğe erişim. Herhangi bir şiddet veya taciz durumunda polisle ilişkiye geçmek.
- Hükümetin Medicare sistemi dahil sağlık bakımına ve mülteciler, çocuklar, gençler ve yaşlılar için uzmanlık servislerine erişim.

Akıl hastalığı olduğu için bir kişiye karşı ayırım yapmak yasaya aykırıdır. 1992 Engellilik Ayırmacılığı Yasası (Disability Discrimination Act 1992), Avustralya'daki herkesi, engellilik temelindeki ayırmacılığa karşı korur.

Sorumluluklarımız nelerdir?

Bir akıl hastalığınız varsa, iyileşmek ve akıl hastalığınızı geçirmek üzerinde durmak önem taşır:

- Aynı zamanda iyileşme eylem planı veya akıl sağlığı tedavi planı olarak da bilinen akıl sağlığı bakım planınızı hazırlarken sağlığınız hakkında dürüst olun.
- Akıl sağlığı bakım planınızı uygulayın.
- İşe yaramadığı düşüncesiyle akıl sağlığı bakım planınızı değiştirmek istiyorsanız doktorunuz (GP) veya akıl sağlığı profesyoneliniz ile konuşun.
- Aynı sorun için başka birisinden tedavi alıyorsanız veya şifalı bitkiler, geleneksel ürünler veya vitamin kullanıyorsanız, doktorunuza (GP) veya akıl sağlığı profesyonelinize söyleyin. Kimi ilaçlar bu tedavilerle birlikte alındığında ters tepki gösterebileceği veya zararlı yan etkileri olabileceği için bu bilgiler önemlidir.
- Kafein (kahve veya enerji içecekleri gibi) veya uyuşturucu madde veya içki alıyorsanız, doktorunuza (GP) veya akıl sağlığı profesyonelinize söyleyin. Bunlar da ilaçlarınızla birlikte alındığında ters tepki gösterebilir veya zararlı yan etkileri olabilir.
- Sadece sizin için yazılmış ilacı kullanın.
- Herhangi bir ilacı almayı durdurma kararı vermeden önce, durdurmak zararlı yan etkilere neden olabileceğinden, doktorunuzla (GP) veya akıl sağlığı profesyonelinizle konuşun.
- Aldığınız ilaçlara dikkat edin. Ne aldığınız veya niçin aldığınız konusunda emin değilseniz, size bilgi verecek broşürler isteyin veya doktorunuzla (GP) veya akıl sağlığı profesyonelinizle konuşun.
- Randevularınıza gidin. Gidemiyorsanız, doktorunuza (GP) veya akıl sağlığı profesyonelinize önceden bildirin.
- Akıl sağlığı hizmetlerini kullanan diğer kişilerin haklarına saygı gösterin.
- Akıl sağlığı profesyonellerinin iş yerinde güvenlik içinde olma haklarına saygı gösterin.
- Kötüleşmekte olduğunuzu düşünüyorsanız derhal birine söyleyin ki, yardım alabilirsiniz.

Toplumun ve kullanıcıların yasal olarak temsil edilme hakları nelerdir?

İyi olmadığını bilemeyeceğiniz ve kendinizin ve başkalarının güvenliği için tehdit oluşturma ihtimaliniz olan durumlarda, akıl sağlığı bakım sistemi toplumun korunma ve güvenlik hakları ile sizin özgürlük haklarınız ve en düşük düzeyde kısıtlayıcı bakım arasında denge oluşturmak zorundadır.

Yasa, bir kişiye, kendi güvenliği ve kamunun güvenliği için istem dışı tedavi görme hükmü verebilir. Bu hükümler her eyalet ve bölgede profesyonel tıbbi görüşü ve Akıl Sağlığı Yasası (Mental Health Act) çerçevesinde değerlendirmeyi temel alır. İsteminiz dışında tedavi almanıza hükmedilmişse, bir yargıca veya kurula durumunuzu sunması için hukuksal temsilciniz olması hakkına sahipsiniz. Hukuksal temsilciliğin amacı, istem dışı tedavi kararlarının gereksiz yere verilmemesini sağlamaktır.

Bazen, akıl hastalığı olan birisi bir suç işleyebilir. Böyle bir şey olursa ve suçu işleyen kişi hareketlerinin farkında değilse, o kişinin akıl sağlığı değerlendirmesine, tedaviye ve rehabilitasyon servisine hakkı vardır.

For more information about Multicultural Mental Health Australia visit www.mmha.org.au

Multicultural Mental Health Australia,
Locked Bag 7118, Parramatta CBD, NSW, 2124
Phone: 02 9840 3333 Fax: 02 9840 3388 Email: admin@mmha.org.au

multicultural
MENTAL HEALTH AUSTRALIA

Daha fazla bilgiye ihtiyacınız var mı?

Tercüman için

Yazılı ve Sözlü Tercüme Servisi (TIS)

Tel: 13 14 50

Akıl sağlığı servisleri ve 24 saatlik acil durum numaraları yerel telefon rehberinizde sıralanmıştır.

Yaşam Hattı 24 saatlik telefonla danışmanlık hizmeti

Bir sivil toplum kuruluşu tarafından sağlanan danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti..

Tel: 13 11 14

İnternet: www.lifeline.org.au

Sane Australia

Ulusal ve ücretsiz telefon yardım hattı aracılığıyla, eğitim kaynakları ve araştırma ile birlikte bilgi ve havale sağlayan ulusal akıl sağlığı yardım kuruluşu.

Tel: 1800 18 SANE (7263)

İnternet: www.sane.org

beyondblue: ulusal depresyon girişimi

Depresyon, evham ve ilgili rahatsızlıklar, mevcut tedaviler ve nereden yardım alınabileceğine ilişkin bilgiler.

Tel: 1300 22 4636

İnternet: www.beyondblue.org.au

Carers Australia

Bakıcılara bilgi, havale ve eğitim kaynakları sağlayan bir sivil toplum kuruluşu.

Tel: 1800 242 636

İnternet: www.carersaustralia.com.au

Yerel ilişki ayrıntılarını buraya yazın

Çokkültürlü Akıl Sağlığı Avustralya (MMHA)

Tel: 02 9840 3333

Faks: 02 9840 3388

İnternet: www.mmha.org.au

Email: admin@mmha.org.au

1991 Akıl Sağlığı Haklar ve Sorumluluklar Bildirgesi (Mental Health Statement of Rights and Responsibilities 1991) Avustralya Sağlık ve Yaşlılık Bakanlığı'ndan (Australian Department of Health and Ageing) sağlanabilir. İnternet sitesi: www.health.gov.au

Avustralya İnsan Hakları Komisyonu

Geniş bir dizi kişi ve gruplara ilişkin insan hakları sorunları konusunda parlamentoya rapor sunan bağımsız bir kuruluş.

Tel: (02) 9284 9600

Şikayetler Tel: 1300 656 419

İnternet: www.humanrights.gov.au

Commonwealth Kamu Denetçisi (Commonwealth Ombudsman)

Avustralya Hükümeti'nin bir bakanlığı veya dairesinin size adil olmayan bir şekilde davrandığını düşünüyorsanız, Commonwealth Kamu Denetçisi'ne şikayette bulunabilirsiniz.

Tel: 1300 362 072

İnternet: www.ombudsman.gov.au

Avustralya Akıl Sağlığı Konseyi (MHCA)

Tüm Avustralyalılar için daha iyi bir akıl sağlığı sağlamak üzere akli açıdan sağlıklı topluları, akıl sağlığı konularında eğitimi ve destekleme hizmetleri reformlarını ilerleten bir sivil toplum kuruluşu.

Tel: (02) 6285 3100

İnternet: www.mhca.com.au

Çevrenizdeki şu kişilerle ilişkiye geçin:

- Doktor (GP)
- Akıl sağlığı merkezi
- Toplum Sağlık Merkezi
- Bölgenizdeki hastanede bulunan akıl sağlığı ekibi
- Kültürlerarası Akıl Sağlığı Merkezi/Servisi (Transcultural Mental Health Centre/Service) MMHA, varsa, eyalet veya bölgenizdeki ilişki ayrıntılarını sağlayabilir.

Bu servisler ayrıca her eyalet ve bölgede **Akıl Sağlığı İnceleme Kurulu (Mental Health Review Tribunal/ Board)** ile ilişkiye geçmek için gerekli bilgileri de sağlayabilir

Bu bilgilendirme belgesi hakkında

Bu bilgilendirme belgesi **Çokkültürlü Akıl Sağlığı Avustralya** (MMHA) tarafından, Avustralya Sağlık ve Yaşlılık Bakanlığı'ndan (Australian Department of Health and Ageing) sağlanan fonla yayınlanmıştır. Bu dizideki diğer bilgilendirme belgeleri şunlardır:

- Akıl hastası olan kişilerin bakıcıları
- Kültürel kimlik ve akıl sağlığı
- Akıl sağlığı için bir doktor aracılığıyla yardım almak
- Travma sonrası stres rahatsızlığı
- Psikoz ve uyuşturucu ve alkol sorunları
- Bir akıl hastalığını atlatmak

© April 2011 Multicultural Mental Health Australia

For more information about Multicultural Mental Health Australia visit www.mmha.org.au

Multicultural Mental Health Australia,
Locked Bag 7118, Parramatta CBD, NSW, 2124
Phone: 02 9840 3333 Fax: 02 9840 3388 Email: admin@mmha.org.au